

Ana Orlić¹

Fakultet sporta i fizičkog
vaspitanja, Univerzitet u
Beogradu i
Laboratorija za
eksperimentalnu
psihologiju, Filozofski
fakultet, Univerzitet u
Beogradu

Ljiljana B. Lazarević

Institut za psihologiju,
Filozofski fakultet,
Univerzitet u Beogradu

MODERATORSKA ULOGA POLA U PREDIKCIJI HOMOFOBije²

Dosadašnje studije ukazuju na kompleksnost razloga za nastanak i ispoljavanje homofobije, kao i na postojanje polnih razlika u ispoljavanju homofobije. Međutim, nedostaju studije koje bi na obuhvatan način dovele u vezu poznate izvore homofobije, kao što su implicitni stavovi, struktura ličnosti i mehanizmi odbrane. Cilj ovog istraživanja je bio da se ispita prediktivna vrednost različitih faktora iz domena intenziteta seksualne privlačnosti prema osobama suprotnog pola, implicitnih asocijacija vezanih za koncept homoseksualizma, strukture ličnosti i sklonosti korišćenju mehanizama odbrane u predikciji homofobije, kao i da se ispita moderatorska uloga pola u objašnjenju homofobije.

Na uzorku od 123 studenta za procenu homofobije primenjen je Test homofobije (H-25). Intenzitet seksualne privlačnosti prema osobama suprotnog pola meren je instrumentom Konotativni diferencijal (CD-15). Za procenu implicitnih stavova korišćen je Test implicitnih asocijacija (IAT), dok je za merenje crta ličnosti primenjen instrument Kratka pridevska skala za procenu „Velikih pet“. Mehanizmi odbrane mereni su skalom Upitnik odbrambenih stilova (DSQ40).

Rezultati hijerarhijske regresione analize sugerišu da na ispoljavanje homofobije kod oba pola utiče upotreba nezrelih i odsustvo zrelih mehanizama odbrane. Takođe, nalazi pokazuju da motivacioni aspekt intenziteta seksualne privlačnosti prema suprotnom polu i rigidna struktura ličnosti dovode do jače homofobije kod muškaraca nego kod žena. Rezultati idu u prilog hipoteze da homofobija može imati različite izvore i funkcije kod osoba različitog pola.

Ključne reči: homofobija, mehanizmi odbrane, crte ličnosti, implicitne asocijacije, polne razlike

¹ Adresa autora:
ana.orlic@fsfv.bg.ac.rs.

Primljeno: 27. 06. 2015.
Primljena korekcija:
08. 09. 2015.
Prihvaćeno za štampu:
04. 11. 2015.

² Rad je nastao u okviru projekata 179018 i 179030, koje podržava Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Srbije. Delovi rezultata su prikazani u okviru rada prezentovanog na naučnom skupu XX empirijska istraživanja u psihologiji 2014. godine.

Homofobija zaokuplja pažnju istraživača iz različitih oblasti, uprkos tome što je homoseksualnost pre više od 30 godina izbačena iz Dijagnostičkog i statističkog priručnika mentalnih poremećaja (DSM III). Čak i u kulturama u kojima je javna politika usmerena ka zaštiti prava seksualnih manjina, homofobija je do danas ostala široko rasprostranjena (Herek, 2009). Homofobija se najšire može definisati kao iracionalan negativan stav i averzija prema interakciji sa osobama homoseksualne orijentacije (Adams, Wright, & Lohr, 1996; Herek, 2004; Lock & Kleis, 1998; Mahaffey, Bryan, Ito, & Hutchison, 2011). Ovako definisana, homofobija obuhvata afektivnu, kognitivnu i bihevioralnu komponentu negativnog stava prema osobama homoseksualne orijentacije (O'Donohue & Caselles, 1993).

Herek (1987, 2000a) naglašava da izvori i funkcije homofobije mogu biti višestruki. Prvi izvor homofobije po Hereku je iskustven (engl. *experiential*) i proističe iz neprijatnih iskustava koje je osoba imala sa pripadnicima homoseksualne orijentacije, a koja su generalizovana na čitavu grupu. Sledeći izvor homofobije mogu biti religiozna ili moralna uverenja osobe (engl. *value-expressive function*). U skladu sa tim, istraživanja su pokazala da je izražena homofobija povezana sa religioznošću (Johnson, Brems, & Alford-Keating, 1997; Larsen, Reed, & Hoffman, 1980; Nagoshi et al., 2008; Schwartz & Lindley, 2005; Živanović, Đokić, Lazarević, Orlić i Bjekić, 2014) i konzervativnim političkim uverenjima (Morrison & Morrison, 2002; Nagoshi et al., 2008; Živanović i sar., 2014). Treći izvor homofobije mogu biti norme, stavovi i vrednosti koje zauzima grupa kojoj pojedinac pripada (engl. *social-expressive function*). Istraživanja su pokazala da je homofobija izraženija kod osoba koje su starije i žive u ruralnim sredinama (Herek, 1994, prema Herek, 2000a).

Poslednji izvor homofobije, po Hereku, jeste odbrana od vlastitih homoseksualnih impulsa ili nelagodnosti vezane za rodnu ulogu (engl. *defensive function*) (Herek, 2000a). Za razliku od prethodne tri funkcije koje mogu da budu uzrok i drugih predrasuda, defanzivna funkcija je karakteristična za predrasude prema konceptima vezanim za seksualne teme i ponekad se navodi kao jedina definicija homofobije (Mahaffey et al., 2011). Preciznije, homofobija može nastati usled aktiviranja mehanizama odbrane koji su posledica anksioznosti povezane sa potisnutom privlačnošću prema osobama istog pola (Baumeister, Dale, & Sommer, 1998; Herek, 1987, 2000a; Lock & Kleis, 1998). Među studijama koje ispituju defanzivnu funkciju homofobije, mogu se razlikovati dve struje: jedna koja se oslanja na procenu mehanizama odbrane pomoću mera samo-izveštaja, i druga koja se oslanja na savremene fiziološke i/ili eksperimentalne procedure koje su dizajnirane da omoguće merenje automatskih, nekontrolisanih, bržih i manje „svesnih“ procesa.

Istraživanje koje su sproveli Lewis i White (Lewis & White, 2009) u kojem je ispitivana povezanost homofobije i mehanizama odbrane, merenih skalom Upitnik odbrambenih stilova – DSQ40 (Andrews, Singh, & Bond, 1993), pokazalo je da je homofobija povezana sa korišćenjem nezrelih mehanizama odbrane.

U skladu sa ovim je i istraživanje koje je pokazalo da je homofobija povezana sa korišćenjem mehanizama poricanja i izolacije (Johnson et al., 1997).

Studije u kojima su korišćene fiziološke mere, nisu dale saglasne rezultate. Sa jedne strane, pokazano je da muškarci koji su homofobični imaju ubrzan rad srca kada im se prezentuju slike muškaraca uključenih u homoseksualnu aktivnost (Sheilds & Harriman, 1984, prema Lock & Kleis, 1998), kao i povećanu aktivnost penisa (Adams et al., 1996). Sa druge strane, Mahaffey i saradnici (Mahaffey, Bryan, & Hutchison, 2005a, 2005b; Mahaffey et al., 2011) su pokazali da visoko homofobični muškarci pokazuju izraženiji refleks trzanja (engl. *startle eye blink*), odnosno negativniji afekat na slike muškaraca angažovanih u homoseksualnoj aktivnosti, što ne ide u prilog defanzivnoj funkciji homofobije.

Istraživanja koja su koristila mere zasnovane na merenju vremena reakcije, kao što su sekvencijalno primovanje i test implicitnih asocijacija (IAT), takođe su dala nekonzistentne rezultate. Zeichner i Reidy (Zeichner & Reidy, 2009) su, koristeći zadatak leksičke odluke kome su prethodili snimci homoseksualnog sadržaja, pokazali da homoseksualni primovi ubrzavaju reakciju na reči koje izražavaju anksioznost i strah, ali ne i na reči koje izražavaju gađenje, što ukazuje na latentnu privlačnost prema homoseksualnim sadržajima. Međutim, rezultati istraživanja u kojem je korišćen zadatak sekvencijalnog primovanja i vremena gledanja slika ukazali su da je homofobija povezana sa implicitnom averzijom prema homoseksualnim sadržajima (Meier, Robinson, Gaither, & Heinert, 2006). Studije koje su za merenje homofobije koristile empirijski najutemeljeniju implicitnu tehniku – IAT (Greenwald, McGhee, & Schwartz, 1998) takođe su pokazale da je homofobija povezana sa implicitnom averzijom prema stimulusima koji sadrže homoseksualni sadržaj (Banse, Seise, & Zerbes, 2001; Lazarević, Orlić i Knežević, 2015; Steffens, 2005), odnosno da je ispoljavanje homofobije bar delimično uslovljeno automatskim negativnim asocijacijama vezanim za koncept homoseksualizma. Iako još uvek nisu u potpunosti jasni mehanizmi koji stoje u osnovi implicitnih stavova, odnosno asocijacija, u literaturi se sreće objašnjenje da su ovakve asocijacije nastale kao posledica učenja u socijalnoj sredini i kao takve su sačuvane u dugoročnoj memoriji i automatski se aktiviraju pri pojavi odgovarajućeg objekta stava (Jellison, McConnell, & Gabriel, 2004).

Autori ističu da pored navedenih mehanizama, izvori homofobije mogu ležati i u karakteristikama ličnosti. Rezultati su pokazali da je homofobija povezana sa autoritarnošću (Altemeyer, 1996; Haddock, Zanna, & Esses, 1993), nedostatkom empatije (Johnson et al., 1997) i hipermaskulinošću (Parrott, Adams, & Zeichner, 2002). Takođe, pokazano je da je homofobija u negativnoj korelaciji sa dimenzijom otvorenost za iskustva iz petofaktorskog modela (Cullen, Wright Jr, & Alessandri, 2002; Shackelford & Besser, 2007; Živanović i sar., 2014). Osim pojedinih crta ličnosti, ističe se da jedan od snažnih prediktora homofobije može da bude i intenzitet seksualne privlačnosti prema suprotnom polu u odnosu na sopstveni pol (Steffens & Wagner, 2004).

Istraživanja koja su se bavila polnim razlikama u ispoljavanju homofobije dosledno su pokazala da muškarci ispoljavaju homofobiju u većoj meri nego žene (npr. Herek, 1988, 2002; Herek & Capitanio, 1999; Kite & Whitley, 1996). Ukoliko se posmatraju stavovi prema muškoj i ženskoj homoseksualnosti odvojeno, pokazano je da muškarci imaju izrazito negativne stavove prema muškoj homoseksualnosti u odnosu na žensku, dok je intenzitet homofobije prema muškoj i ženskoj homoseksualnosti kod žena ujednačen (Herek, 1988, 2000b; Steffens & Wagner, 2004). Herek (2000a) naglašava da ove polne razlike mogu odražavati razlike u mehanizmima kognitivne organizacije seksualnih predrasuda. Naime, autori smatraju da kod heteroseksualnih žena homofobija prevashodno ima iskustvenu i funkciju izražavanja vrednosti i socijalnih normi, dok je za heteroseksualne muškarce veoma važna i defanzivna funkcija (Herek & Capitanio, 1999).

Kao što vidimo, dosadašnje studije su pokušale da osvetle fenomen homofobije iz različitih uglova ali nedostaju istraživanja u kojima bi simultano bio ispitan odnos različitih relevantnih prediktora homofobije. Stoga, u ovom istraživanju razmatrana je prediktivna vrednost različitih faktora u ispoljavanju homofobije. Posebna pažnja je posvećena moderatorskom uticaju pola na smer i jačinu relacija između prediktorskih varijabli u objašnjenju homofobije, imajući u vidu da su prethodne studije sugerisale postojanje razlika u uzrocima i u ispoljavanju homofobije kod muškaraca i žena. Prediktori koji su korišćeni u ovom istraživanju pokrivaju četiri šira domena psihološkog funkcionisanja, za koje se u prethodnim istraživanjima pokazalo da mogu biti relevantni za nastanak homofobije. Prvi domen obuhvata doživljaj ispitanika o tome koliko ih snažno seksualno privlači suprotni pol u odnosu na sopstveni. Drugi domen se odnosi na implicitne procese i dominantno opisuje automatske asocijacije vezane za mušku i žensku homoseksualnost. Treći domen predstavljaju dispozicije ličnosti koje mogu imati ulogu u razvijanju i održavanju različitih vrsta predrasuda, pa tako i homofobije. Četvrti domen se odnosi na mehanizme odbrane, odnosno obuhvata faktore koji mogu ukazivati na defanzivnu funkciju homofobije.

Na osnovu pregleda literature, možemo očekivati da će kod osoba oba pola homofobija biti uslovljena jačim implicitnim asocijacijama vezanim za pojam homoseksualizma i crtom otvorenost za iskustva. Takođe, očekuje se da upotreba nezrelih mehanizama odbrane ima jaču ulogu u predikciji homofobije kod muškaraca nego kod žena.

Metod

Uzorak

U istraživanju je učestvovalo 123 heteroseksualna studenta (58% žena), prosečnog uzrasta 20.16 godina ($SD = 1.05$). Ispitanici su u istraživanju učestvovali dobrovoljno.

Instrumenti

Test homofobije - H-25 (Živanović i sar., 2014). Test meri negativna uverenja, emocije i averzivna ponašanja koja su usmerena ka homoseksualnoj populaciji. Sastoji se od 25 petostepenih stavki Likertovog tipa i obuhvata 5 aspekata homofobije: averzivno ponašanje, doživljaj odvratnosti, nipodaštavanje, rigidnost socijalnih normi i ego odbranu. Kao mera homofobije koristi se prosečan skor izveden iz svih stavki, pri čemu viši skorovi ukazuju na veću izraženost homofobije (raspon skorova je od 1 do 5). Pouzdanost instrumenta (Cronbachov alfa koeficijent) u ovom istraživanju iznosi .97.

Konotativni diferencijal - CD-15 (Janković, 2000a, 2000b). Konotativni diferencijal je skala dizajnirana da meri subjektivni doživljaj ispitanika prema određenom konceptu. Ova skala se sastoji od 15 parova opozitnih prideva, datih u formi sedmostepenih bipolarnih skala procene (od -3 do +3). Pridevi su grupisani u tri faktora: afektivni (npr. neprijatno–prijatno), kognitivni (npr. nepoznato–poznato) i faktor pobuđenosti (npr. nemotivišuće–motivišuće). Prednost upotrebe konotativnog diferencijala u odnosu na jednoajtemsku procenu privlačnosti ka suprotnom polu je u tome što omogućava sticanje obuhvatnog uvida u različite aspekte subjektivnog doživljaja merenog konstrukta. Kao pojmovi za procenu korišćeni su „seksualni odnos sa osobom istog pola“ i „seksualni odnos sa osobom suprotnog pola“, pri čemu je redosled procene bio kontrabalansiran po subjektima. Skorovi za sve tri subskale su računati oduzimanjem prosečnih skorova za „seksualni odnos sa osobom suprotnog pola“ od skorova za „seksualni odnos sa osobom istog pola“. Na osnovu diskrepance skorova, odnosno upotrebom relativne mere, stičemo uvid u intenzitet preferencije seksualnog odnosa sa osobom suprotnog pola u odnosu na seksualni odnos sa osobom istog pola. Viši skorovi ukazuju na jaču preferenciju seksualnih odnosa sa osobom suprotnog pola (raspon skorova na svakoj skali je od 1 do 6). Pouzdanost instrumenta CD-15 (Cronbachov alfa koeficijent) iznosi .93 za afektivnu, .93 za kognitivnu i .96 za dimenziju pobuđenosti.

Kratka pridevska skala za procenu Velikih pet (Knežević i Lazarević, 2011). Za procenu osobina ličnosti korišćena je Kratka pridevska skala za procenu Velikih pet. Ova skala se sastoji od 50 prideva sa petostepenom skalom Likertovog tipa, dizajniranih da mere bazične dimenzije ličnosti definisane petofaktorskim modelom. Svaka osobina reprezentovana je sa po 10 prideva, pri čemu je broj afektivno pozitivnih i negativnih prideva balansiran. Viši sko-

rovi ukazuju na jaču izraženost određenih osobina ličnosti (raspon skorova je od 1 do 5). Pouzdanost (Cronbachov alfa koeficijent) u ovom istraživanju iznosi .81 za neuroticizam, .88 za ekstraverziju, za otvorenost .66, za saradljivost .82, i za savesnost .91, a pouzdanost skale u celini iznosi .88. Vrednosti za pouzdanosti skale atributa su u rangu pouzdanosti drugih skala kraćeg formata, kao što je, na primer, NEO FFI, koje pokazuju da otvorenost ima nižu pouzdanost u odnosu na ostale domene ličnosti (videti Egan, Deary, & Austin, 2000).

Upitnik obrambenih stilova (Defense style questionnaire – DSQ-40: Andrews et al., 1993). Za merenje mehanizama odbrane korišćen je upitnik DSQ-40. Ovaj upitnik se sastoji od 40 stavki sa devetostepenom skalom Likertovog tipa koje su grupisane u tri faktora: zreli mehanizmi odbrane (sublimacija, humor, supresija i anticipacija), neurotični mehanizmi odbrane (poništenje, pseudoaltruizam, idealizacija i reaktivna formacija) i nezreli mehanizmi odbrane (projekcija, pasivna agresija, odigravanje (engl. *acting-out*), izolacija, devalvacija, autistična fantazija, poricanje, pomeranje, disocijacija, cepanje, racionalizacija i somatizacija). Viši skorovi ukazuju na veće korišćenje odgovarajućih mehanizama odbrane (raspon skorova je od 1 do 9). Iako su pouzdanosti subskala nešto niže (.57, .55, i .83 za zrele, neurotične i nezrele), pouzdanost instrumenta (Cronbachov alfa koeficijent) u celini u ovom istraživanju iznosi .86.

Test implicitnih asocijacija – IAT.

Stimulusi i aparatura. U IAT-u su korišćeni vizuelni i verbalni stimulusi. Vizuelne stimuluse predstavljalo je po 5 fotografija u boji heteroseksualnih parova, 5 fotografija muških i 5 fotografija ženskih homoseksualnih parova koji se ljube, veličine 250 x 250 piksela. Za verbalne stimuluse izabrano je 5 reči koje predstavljaju kategoriju „prijatno“ (lepota, ljubav, sreća, radost, smeh) i 5 reči koje predstavljaju kategoriju „neprijatno“ (ružnoća, mržnja, tuga, plač, bol).

Za konstrukciju i administraciju IAT-a korišćen je PSIHO softver (Knežević, 2014). Stimulusi su prikazivani na računarima dijagonale 11 inča. Za odgovore ispitanika korišćena je kutija za odgovaranje Cedrus RB-530.

Struktura IAT-a. U cilju ispitivanja implicitnih stavova prema muškoj i prema ženskoj homoseksualnosti, konstruisana su dva IAT-a. U prvom su ispitanicima prikazivani heteroseksualni i muški homoseksualni parovi a u drugom heteroseksualni i ženski homoseksualni parovi. Svaki IAT se sastojao od 7 blokova (za detaljan prikaz strukture blokova videti u Greenwald, Nosek, & Banaji, 2003; Lazarević et al., 2015) i obuhvatao je zadatak evaluativne odluke na pozitivne i negativne verbalne stimuluse (prijatno–neprijatno) i zadatak klasifikacije homoseksualnih i heteroseksualnih vizuelnih stimulusa (gej–strejt). Redosled kombinovanih IAT kategorija bio je kontrabalansiran, a redosled pokušaja u svakom bloku randomizovan.

Pojmovi koji predstavljaju kategorije su bili prezentovani na beloj pozadini u gornjem levom i desnom delu ekrana dok su stimulusi, koje je trebalo klasifikovati, prezentovani na sredini ekrana. Zadatak ispitanika je da što brže

i što tačnije klasifikuje stimulus u ponuđene kategorije. Interval između dva pokušaja iznosio je 150 ms. Ukoliko ispitanik načini grešku, pojavljivao se crveni znak „X“, a naredni pokušaj je prezentovan tek kada ispitanik da ispravan odgovor.

Skor na IAT-u (D skor) je izračunat korišćenjem algoritma koji su predložili Greenwald i saradnici (Greenwald et al., 2003). Teorijski, raspon na IAT-u se može kretati od -2 do 2. Veći D-skor označava jaču preferenciju heteroseksualnih u odnosu na homoseksualne stimulse, odnosno pozitivnije implicitne stavove prema heteroseksualnosti i negativnije stavove prema homoseksualnosti.

Procedura

U skladu sa preporukama autora o redosledu zadavanja testova, eksplicitne mere (H-25, CD-15, DSQ40 i Kratka pridevska skala za procenu Velikih pet) prikupljene su pre implicitnih (IAT) (McDaniel, Beier, Perkins, Goggin, & Frankel, 2009). Implicitne mere su prikupljane u laboratorijskim uslovima.

Rezultati

U Tabeli 1 prikazani su parametri deskriptivne statistike. Testiranjem normalnosti distribucija skorova (*K-S test*), utvrđeno je da jedino skale semantičkog diferencijala na muškom subuzorku odstupaju od normalne distribucije. *t*-testom za nezavisne uzorke je pokazano da muškarci imaju izraženiju homofobiju u odnosu na žene, $t(121) = 11.17, p < .01, \eta^2 = .71$. Na implicitnom nivou (IAT), muškarci takođe pokazuju negativnije stavove u odnosu na žene kako prema muškoj, $t(121) = 3.10, p < .01, \eta^2 = .27$, tako i prema ženskoj homoseksualnosti, $t(121) = 2.92, p < .01, \eta^2 = .26$. Takođe, muškarci pokazuju izraženiju preferenciju ka seksualnom odnosu sa osobom suprotnog pola u odnosu na vlastiti pol na sve tri subskale instrumenta CD-15: afektivnoj, $t(121) = 6.23, p < .01, \eta^2 = .49$, kognitivnoj, $t(121) = 5.42, p < .01, \eta^2 = .44$, i dimenziji pobuđenosti, $t(121) = 6.93, p < .01, \eta^2 = .53$. *t*-testovi za zavisne uzorke su pokazali da unutar muškog poduzorka nema značajnih razlika u pogledu intenziteta implicitnih stavova (IAT) prema muškoj i ženskoj homoseksualnosti. Ista struktura rezultata se dobija i u ženskom poduzorku.

Tabela 1
Rezultati deskriptivne statistike

Varijable	Muški pol <i>n</i> = 52						Ženski pol <i>n</i> = 71					
	Min	Maks	AS	SD	Sk	Ku	Min	Maks	AS	SD	Sk	Ku
H skor	1.20	4.64	3.35	0.79	-2.56	0.47	1.00	3.64	1.90	0.65	2.70	-0.06
EMO	-1.00	6.00	5.54	1.18	-11.76	28.57	1.00	6.00	3.93	1.56	-0.11	-2.37
KOG	-1.20	6.00	5.37	1.33	-9.37	17.75	0.60	6.00	3.88	1.62	-1.06	-1.75
POB	0.00	6.00	5.34	1.47	-7.75	9.07	-0.40	6.00	3.10	1.96	0.04	-2.22
IAT muški stim.	-0.18	2.26	0.87	0.48	-0.43	0.71	-0.82	1.51	0.58	0.54	-1.85	-0.08
IAT ženski stim.	-0.01	1.66	0.73	0.42	0.53	-1.14	-1.19	1.47	0.46	0.55	-1.35	-0.35
N	2.10	4.80	3.42	0.58	-0.58	0.15	1.50	4.50	3.27	0.75	-2.09	-0.57
E	2.10	5.00	3.69	0.72	-0.90	-1.01	2.20	5.00	3.93	0.74	-1.74	-1.01
O	2.40	4.30	3.19	0.41	0.85	0.11	2.20	4.60	3.51	0.56	-0.95	-0.76
A	2.70	5.00	4.14	0.49	-2.29	0.57	3.00	5.00	4.44	0.48	-2.51	-0.58
C	2.30	5.00	3.84	0.70	-0.89	-1.29	1.30	5.00	3.99	0.79	-4.03	2.76
Zreli	3.38	8.25	5.88	1.19	-1.25	-0.61	2.50	8.25	5.74	1.06	-0.91	0.84
Neurotični	2.88	7.00	5.16	1.05	-0.61	-1.19	2.00	7.38	4.26	1.02	1.15	1.09
Nezreli	2.79	7.50	4.68	1.09	1.25	0.19	1.63	6.17	3.81	0.99	0.22	-0.42

Napomena. Min = minimalna vrednost; Maks = maksimalna vrednost; AS = aritmetička sredina; SD = standardna devijacija; Sk = standardizovani skjunis; Ku = standardizovani kurtozis; H skor = test homofobije (H-25); EMO = afektivna dimenzija (CD-15); KOG = kognitivna dimenzija (CD-15); POB = dimenzija pobuđenosti (CD-15); N = neuroticizam; E = ekstraverzija; O = otvorenost; A = saradljivost; C = savesnost; zreli = zreli mehanizmi odbrane; neurotični = neurotični mehanizmi odbrane; nezreli = nezreli mehanizmi odbrane.

Kako bismo utvrdili koji faktori utiču na homofobiju, primenjena je hijerarhijska multipla regresija. Kao kriterijum korišćen je skor sa skale homofobije. Kao prediktori u prvom bloku korišćene su mere dobijene skalom CD-15 (skorovi na afektivnoj, kognitivnoj i dimenziji pobuđenosti), skorovi na testu implicitnih asocijacija (D skor za muške i D skor za ženske stimuluse), crte ličnosti i mehanizmi odbrane. Kako bismo ispitali u kojoj meri su relacije zavisne od pola ispitanika, u drugom koraku analize uključili smo interaktivne efekte pola i svakog od 13 prediktora. U ovom koraku korišćen je *stepwise* algoritam kako bi se izdvojili samo oni interaktivni efekti koji imaju doprinos u objašnjenju varijanse homofobije. Tabele interkorelacija prikazane su u Prilogu A.

Rezultati hijerarhijske regresije pokazuju da značajan doprinos u objašnjenju kriterijuma imaju pol, aspekt pobuđenosti sa konotativnog diferencijala,

nezreli mehanizmi odbrane, i crte otvorenost i saradljivost. Uvođenje interaktivnih efekata u jednačinu pokazuje da su pored nezrelih mehanizama odbrane, značajni prediktori interakcija pola i skale pobuđenosti, kao i interakcija pola i crte otvorenost, dok se pojedinačni doprinos otvorenosti i saradljivost izgubio. Međutim, testiranje kolinearnosti je pokazalo da kod pojedinih prediktora postoji multikolinearnost. Prediktori kod kojih je VIF pokazatelj prelazio graničnu vrednost su emotivna i kognitivna dimenzija konotativnog diferencijala, kod kojih kolinearnost proističe iz visokih interkorelacija, kao i prediktori koji su uključeni u interakcije (pol, dimenzija pobuđenosti i otvorenost). Regresioni model koji je napravljen nakon izbacivanja prediktora prikazan je u Tabeli 2. VIF parametri u novom modelu za sve varijable bili su niži od 3.

Tabela 2

Rezultati hijerarhijske regresije: predikcija homofobije (N = 123)

Model	ΔR^2	β	<i>t</i>	<i>r</i>
Korak 1 (<i>enter</i>)	.48**			
IAT muški stimulusi		.12	1.66	.28
IAT ženski stimulusi		.26**	3.60	.33
Zreli		-.26*	-3.18	.01
Neurotični		.32**	3.39	.43
Nezreli		.36*	3.24	.43
N		.24*	2.81	.12
E		-.01	-0.15	-.14
A		-.18*	-1.99	-.24
C		.07	0.82	-.02
Korak 2 (<i>stepwise</i>)	.25*			
IAT muški stimulusi		.00	0.08	.28
IAT ženski stimulusi		.10	1.77	.33
Zreli		-.14*	-2.25	.01
Neurotični		.07	0.92	.43
Nezreli		.31**	3.84	.43
N		.10	1.52	.12
E		.06	0.97	-.14
A		-.12	-1.79	-.24
C		.06	1.05	-.02
Pol × POB		.27**	5.26	.25
Pol × O		-.58**	-9.01	-.75
Total	.73**			

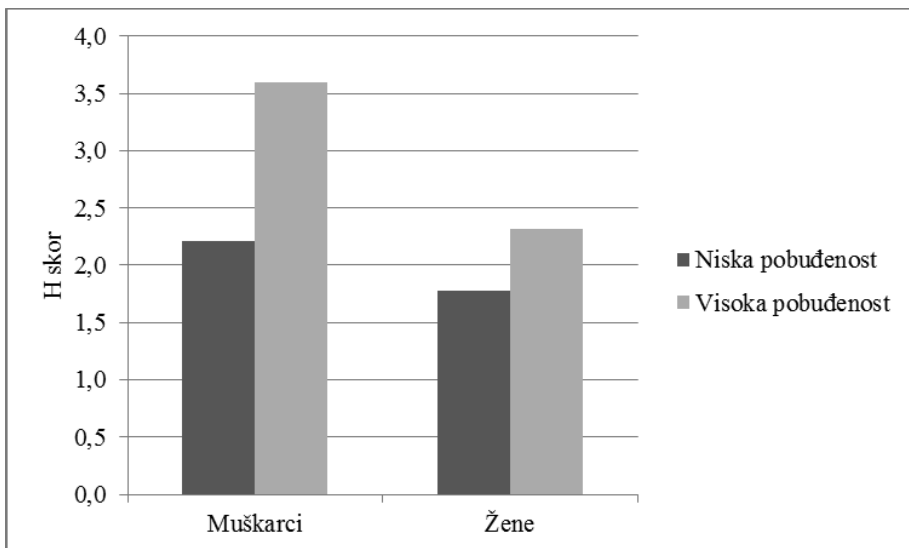
Napomena. Pol: muški = 1, ženski = 2; N = neuroticizam; E = ekstraverzija; O = otvorenost; A = saradljivost; C = savesnost; zreli = zreli mehanizmi odbrane;

neurotični = neurotični mehanizmi odbrane; nezreli = nezreli mehanizmi odbrane; Pol $\times$ POB = interakcija pola i dimenzije pobuđenost (CD-15); Pol $\times$ O = interakcija pola i otvorenosti. Interaktivni efekti pola i ostalih prediktora nisu prikazani jer nisu imali inkrementalni doprinos objašnjenju kriterijuma.

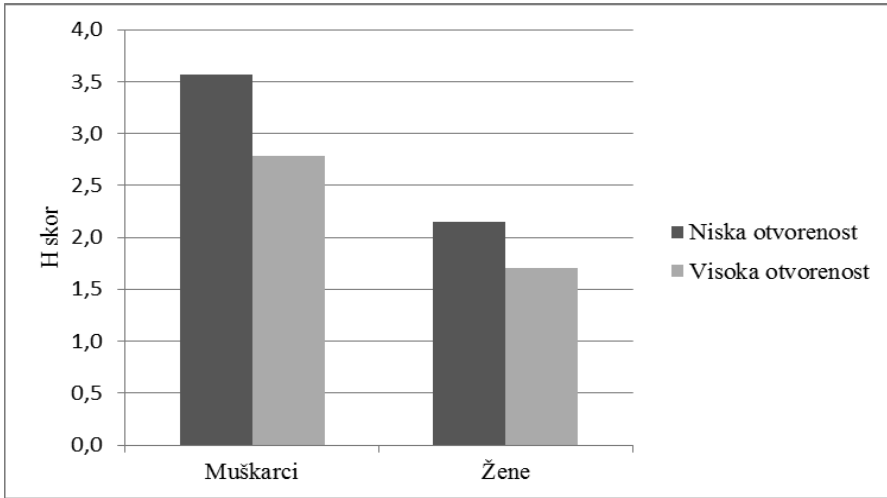
* $p < .05$. ** $p < .01$.

U prvom koraku značajan doprinos u objašnjenju kriterijuma imaju IAT sa ženskim stimulusima, zreli, neurotični i nezreli mehanizmi odbrane, neuroticizam i saradljivost, $R = .69$, $\Delta R^2 = .48$, $F(9, 113) = 11.60$, $p < .001$. Uvođenjem interaktivnih efekata izgubio se doprinos IAT-a, neurotičnih mehanizama odbrane, neuroticizma i saradljivosti, a kao značajni prediktori izdvojili su se zreli i nezreli mehanizmi odbrane i interakcija pola i skale pobuđenosti, kao i interakcija pola i crte otvorenost, $R = .86$, $\Delta R^2 = .25$; $F(11, 111) = 27.31$, $p < .001$.

Kako bismo stekli jasniji uvid u interaktivne efekte, podelili smo po medijani skorove na skalama pobuđenost i otvorenost (Slike 1 i 2). Rezultati pokazuju da preferencija heteroseksualnog u odnosu na homoseksualni odnos, merena skalom pobuđenosti, ima veću ulogu kod muškaraca nego kod žena, odnosno da je razlika u stepenu homofobije veća između muškaraca sa visokim i niskim skorom na skali pobuđenosti, nego između žena sa visokim i niskim skorom na ovoj skali (Slika 1). Ista struktura rezultata dobija se kada se posmatra crta otvorenost za iskustva – razlika u izraženosti homofobije je veća između muškaraca nego između žena sa niskim i visokim skorovima na ovoj skali (Slika 2).

Slika 1. Efekat interakcije pola i dimenzije pobuđenosti (CD-15).

Slika 2. Efekat interakcije pola i crte otvorenost za iskustva.

Diskusija

Cilj ovog istraživanja bio je da se ispita prediktivna vrednost varijabli koje se odnose na intenzitet seksualne privlačnosti prema osobama suprotnog pola, implicitne asocijacije vezane za koncept homoseksualizma, strukturu ličnosti i sklonost korišćenju mehanizama odbrane u objašnjenju homofobije, kao i da se testira moderatorska uloga pola u predikciji homofobije. Dosadašnja istraživanja su ukazala na to da svaki od ovih faktora pojedinačno može imati ulogu u formiranju homofobičnih stavova, ali su izostala istraživanja koja bi na obuhvatan način razmotrila međuodnos i pojedinačni doprinos relevantnih faktora u nastanku homofobije. Takođe, iako različite studije sugerišu da se muškarci i žene razlikuju u pogledu stepena izraženosti homofobije, izostaju radovi koji bi pokazali na koji način pol utiče na relacije između pojedinih prediktora u nastanku i ispoljavanju homofobije.

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da muškarci iskazuju veću homofobiju u odnosu na žene. Ovakvi rezultati su u potpunosti u skladu sa rezultatima prethodnih studija koje su se bavile polnim razlikama u ispoljavanju homofobije (e.g. Herek, 2002; Herek & Capitano, 1999; Kite & Whitley, 1996). Na implicitnom nivou, muškarci takođe pokazuju izraženije negativne stavove u odnosu na ženske ispitanike, kako prema muškoj tako i prema ženskoj homoseksualnosti, što je takođe u skladu sa rezultatima prethodnih istraživanja (Steffens, 2005). Međutim, unutar oba subuzorka, intenzitet implicitnih stavova prema muškoj i ženskoj homoseksualnosti približno je isti. Drugim rečima, iako muškarci imaju negativnije implicitne stavove od žena, ni kod muškaraca ni kod žena ne postoji razlika u odnosu na to da li je u pitanju muška ili ženska homoseksualnost.

Analize koje su imale za cilj da pokažu koji faktori utiču na javljanje i ispoljavanje homofobije, sugerišu da kod oba pola značajan doprinos imaju sklonost ka korišćenju nezrelih i manje prisustvo zrelih mehanizama odbrane. Međutim, uvođenjem interaktivnih efekata u regresionu analizu pokazano je da, pored mehanizama odbrane koji imaju nezavisan doprinos, značajni prediktori homofobije postaju interaktivni efekti pola i dimenzije pobuđenosti, kao i pola i crte otvorenost za iskustva.

Nalazi o ulozi nezrelih mehanizama odbrane u predikciji homofobije su u skladu sa prethodnim istraživanjima (Johnson et al., 1997; Lewis & White, 2009). Autori smatraju da u slučaju homofobije nezreli mehanizmi odbrane funkcionišu tako što na rigidan i intenzivan način štite integritet selfa i redukuju negativne emocije u situacijama kada se javi anksioznost koja nastaje kao posledica nerešenih pitanja vezanih za sopstvenu seksualnost (Lewis & White, 2009). Važno je naglasiti da su prethodne studije iz ove oblasti rađene isključivo na muškarcima. S tim u vezi, pokazano je da muškarci koji imaju konflikt vezan za mušku rodnu ulogu u većoj meri koriste nezrele mehanizme odbrane (Mahalik, Cournoyer, DeFranc, Cherry, & Napolitano, 1998). Po ovim autorima, ovaj konflikt nastaje kao rezultat uverenja koja su usvojena kroz socijalizaciju o tome da muškarci treba da budu snažni, dominantni i emocionalno distancirani, i koja utiču na to da se svaki aspekt selfa koji se procenjuje kao feminin doživljava kao preteći za sopstvenu maskulnost (Mahalik et al., 1998). Dodatno, neki autori naglašavaju da se anksioznost vezana za rodnu ulogu može javiti prilikom susreta sa netradicionalnim ispoljavanjima rodne uloge kao što je homoseksualnost, što dalje utiče na ispoljavanje rigidnih stavova vezanih za seksualnost, pa tako i na ispoljavanje homofobije (Nagoshi et al., 2008). Naši nalazi o mehanizmima koji su odgovorni za ispoljavanje homofobije kod muškaraca idu u prilog ove pretpostavke, ali ukazuju i na to da slični mehanizmi mogu biti odgovorni za javljanje homofobije i kod žena. Pored nezrelih mehanizama odbrane, u ovom istraživanju kao značajan prediktor homofobije kod oba pola je identifikovano i manje korišćenje zrelih mehanizama odbrane. Iako ovakav nalaz nije direktno uporediv sa rezultatima prethodnih istraživanja vezanih za homofobiju, nije u potpunosti neočekivan. Naime, studije pokazuju da manju zrelost, odnosno sklonost korišćenju nezrelih mehanizama odbrane prati i odsustvo zrelih mehanizama odbrane, kao što su humor i sublimacija (Mahalik et al., 1998). Ovaj nalaz ipak zahteva dodatna testiranje, s obzirom na to da je doprinos zrelih mehanizama odbrane u predikciji homofobije skroman.

Interaktivni efekat pola i dimenzije pobuđenost ukazuje na to da će homofobija biti veća kod muškaraca koji na motivacionom nivou pokazuju jaku privlačnost prema suprotnom polu, nego kod žena koje pokazuju jaku privlačnost prema suprotnom polu u odnosu na sopstveni. Iako u literaturi nema podataka koji su direktno uporedivi sa našim, dobijeni nalazi su u skladu sa nalazima prethodnih istraživanja koji ukazuju na uzajamnu pozitivnu vezu homofobije i jačine seksualne privlačnosti prema osobama suprotnog pola

(Steffens & Wagner, 2004). Rezultati našeg istraživanja specifikuju ovu vezu i ukazuju da ovaj faktor može imati veću snagu u predikciji homofobije kod muškaraca nego kod žena.

Drugi značajni interaktivni efekat pokazuje da rigidnost u mišljenju, vrednostima i interesovanjima ima jaču ulogu u predikciji homofobije kod muškaraca nego kod žena. Nalaz da je odsustvo otvorenosti za iskustva relevantno za nastanak homofobije odranije je poznat u literaturi (Cullen et al., 2002; Shackelford & Besser, 2007; Živanović i sar., 2014). Autori smatraju da lakše usvajanje različitih predrasuda, a među njima i homofobije, ima osnovu u ovoj dispoziciji ličnosti (Ekehammar & Akrami, 2007). Međutim, rezultati naše studije sugerišu da je neophodno uzeti u obzir pol osobe kada se diskutuje odnos homofobije i otvorenosti za iskustva.

Na kraju, važno je da istaknemo da ovo istraživanje nije potvrdilo nalaze koji su dobijeni u prethodnim studijama da su implicitni stavovi mereni IAT-om dobri prediktori homofobnih stavova (Banse et al., 2001; Lazarević et al., 2015; Steffens, 2005). Iako na nivou korelacija postoji pozitivna veza između skorova na IAT-u i homofobije kod ženskih ispitanika, naši nalazi upućuju na to da njihova prediktivna vrednost nestaje kada se razmatraju u kontekstu varijabli šire eksplanatorne moći, kao što su ličnost ili mehanizmi odbrane.

Zaključak

Rezultati idu u prilog Herekove ideje da homofobija može imati različite funkcije i izvore kod muškaraca i žena (Herek, 1987, 2000a). Pored defanzivne funkcije koja je karakteristična za oba pola, i koja se manifestuje kroz upotrebu nezrelih i odsustvo zrelih mehanizama odbrane, uticaj ostalih relevantnih prediktora je uslovljen polom osobe. Naime, nalazi idu u prilog tome da će motivacioni aspekt intenziteta seksualne privlačnosti prema suprotnom polu i rigidna struktura ličnosti dovesti do jače homofobije kod muškaraca nego kod žena. Ovi nalazi upućuju na zaključak da pored defanzivne, važnu ulogu kod muškaraca ima i vrednosno-ekspresivna funkcija homofobije.

Reference

- Adams, H. E., Wright, L. W., & Lohr, B. A. (1996). Is homophobia associated with homosexual arousal? *Journal of abnormal psychology, 105*, 440–445. doi: 10.1037/0021-843X.105.3.440
- Altemeyer, B. (1996). *The authoritarian specter*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Andrews, G., Singh, M., & Bond, M. (1993). The defense style questionnaire. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 181*, 246–256. doi: 10.1097/00005053-199304000-00006

- Banse, R., Seise, J., & Zerbes, N. (2001). Implicit attitudes towards homosexuality: Reliability, validity, and controllability of the IAT. *Zeitschrift für Experimentelle Psychologie*, *48*, 145–160.
- Baumeister, R. F., Dale, K., & Sommer, K. L. (1998). Freudian defense mechanisms and empirical findings in modern social psychology: Reaction formation, projection, displacement, undoing, isolation, sublimation, and denial. *Journal of Personality*, *66*, 1081–1124. doi: 10.1111/1467-6494.00043
- Cullen, J. M., Wright Jr, L. W., & Alessandri, M. (2002). The personality variable openness to experience as it relates to homophobia. *Journal of Homosexuality*, *42*, 119–134.
- Egan, V., Deary, I., & Austin, E. (2000). The NEO-FFI: Emerging British norms and an item-level analysis suggest N, A and C are more reliable than O and E. *Personality and Individual Differences*, *29*, 907–920. doi: 10.1016/S0191-8869(99)00242-1
- Ekehammar, B., & Akrami, N. (2007). Personality and prejudice: From Big Five personality factors to facets. *Journal of Personality*, *75*, 899–925. doi: 10.1111/j.1467-6494.2007.00460.x
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The Implicit Association Test. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74*, 1464–1480.
- Greenwald, A. G., Nosek, B. A., & Banaji, M. R. (2003). Understanding and using the Implicit Association Test: I. an improved scoring algorithm. *Journal of Personality and Social Psychology*, *85*, 197–216. doi: 10.1037/0022-3514.85.2.197
- Haddock, G., Zanna, M. P., & Esses, V. M. (1993). Assessing the structure of prejudicial attitudes: The case of attitudes toward homosexuals. *Journal of Personality and Social Psychology*, *65*, 1105–1118. doi: 10.1037/0022-3514.65.6.1105
- Herek, G. M. (1987). Can functions be measured? A new perspective on the functional approach to attitudes. *Social Psychology Quarterly*, *50*, 285–303.
- Herek, G. M. (1988). Heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men: Correlates and gender differences. *Journal of Sex Research*, *25*, 451–477.
- Herek, G. M. (2000a). The psychology of sexual prejudice. *Current Directions in Psychological Science*, *9*, 19–22. doi: 10.1111/1467-8721.00051
- Herek, G. M. (2000b). Sexual prejudice and gender: Do heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men differ? *Journal of Social Issues*, *56*, 251–266. doi: 10.1111/0022-4537.00164
- Herek, G. M. (2002). Heterosexuals' attitudes toward bisexual men and women in the United States. *Journal of Sex Research*, *39*, 264–274. doi: 10.1080/00224490209552150
- Herek, G. M. (2004). Beyond "homophobia": Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty-first century. *Sexuality Research and Social Policy*, *1*, 6–24. doi: 10.1525/srsp.2004.1.2.6

- Herek, G. M. (2009). Sexual stigma and sexual prejudice in the United States: A conceptual framework. In Hope, D. A. (Ed.), *Contemporary perspectives on lesbian, gay, and bisexual identities* (pp. 65–111). New York: Springer.
- Herek, G. M., & Capitanio, J. P. (1999). Sex differences in how heterosexuals think about lesbians and gay men: Evidence from survey context effects. *Journal of Sex Research, 36*, 348–360. doi: 10.1080/00224499909552007
- Janković, D. (2000a). Konotativni aspekt značenja: utvrđivanje latentnih dimezija. *Psihologija, 33*, 199–221.
- Janković, D. (2000b). Konotativni aspekt značenja: konstrukcija konotativnog diferencijala. *Psihologija, 33*, 221–239.
- Jellison, W. A., McConnell, A. R., & Gabriel, S. (2004). Implicit and explicit measures of sexual orientation attitudes: In group preferences and related behaviours and beliefs among gay and straight man. *Personality and Social Psychology Bulletin, 30*, 629–642. doi: 10.1177/0146167203262076
- Johnson, M. E., Brems, C., & Alford-Keating, P. (1997). Personality correlates of homophobia. *Journal of Homosexuality, 34*, 57–69. doi: 10.1300/J082v34n01_05
- Kite, M. E., & Whitley, B. E. (1996). Sex differences in attitudes toward homosexual persons, behaviors, and civil rights: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin, 22*, 336–353. doi: 10.1177/0146167296224002
- Knežević, G., & Lazarević, Lj. (2011). *Kratka, balansirana, pridevska skala za procenu Velikih pet*. Rad prezentovan na skupu XVII Empirijska istraživanja u psihologiji, Beograd, Srbija.
- Knežević, G. (2014). *Profesionalna selekcija: elementi, izazovi, i jedno praktično rešenje. Knjiga II: Ličnost*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Larsen, K. S., Reed, M., & Hoffman, S. (1980). Attitudes of heterosexuals toward homosexuality: A Likert-type scale and construct validity. *Journal of Sex Research, 16*, 245–257.
- Lazarević, Lj. B., Orlić, A., & Knežević, G. (2015). Prospects of implicit measures in assessment of defensive function of explicit homophobia in heterosexuals. *Psihologija, 48*, 79–95. doi: 10.2298/PSI1501079L
- Lewis, A. J., & White, J. (2009). Brief report: The defense mechanisms of homophobic adolescent males: A descriptive discriminant analysis. *Journal of Adolescence, 32*, 435–441. doi: 10.1016/j.adolescence.2008.04.006
- Lock, J., & Kleis, B. (1998). Origins of homophobia in males: Psychosexual vulnerabilities and defense development. *American Journal of Psychotherapy, 52*, 425–436.
- Mahaffey, A. L., Bryan, A. D., Ito, T. A., & Hutchison, K. E. (2011). In search of the defensive function of sexual prejudice: Exploring antigay bias through shorter and longer lead startle eye blink. *Journal of Applied Social Psychology, 41*, 27–44. doi: 10.1111/j.1559-1816.2010.00700.x
- Mahaffey, A. L., Bryan, A., & Hutchison, K. E. (2005a). Sex differences in affective responses to homoerotic stimuli: Evidence for an unconscious bias among heterosexual men, but not heterosexual women. *Archives of Sexual Behavior, 34*, 537–545. doi: 10.1007/s10508-005-6279-4

- Mahaffey, A. L., Bryan, A., & Hutchison, K. E. (2005b). Using startle eye blink to measure the affective component of antigay bias. *Basic and Applied Social Psychology, 27*, 37–45. doi: 10.1207/s15324834basp2701_4
- Mahalik, J. R., Cournoyer, R. J., DeFranc, W., Cherry, M., & Napolitano, J. M. (1998). Men's gender role conflict and use of psychological defenses. *Journal of Counseling Psychology, 45*, 247–255.
- McDaniel, M. J., Beier, M. E., Perkins, A. W., Goggin, S., & Frankel, B. (2009). An assessment of the fakeability of self-report and implicit personality measures. *Journal of Research in Personality, 43*, 682–685. doi: 10.1016/j.jrp.2009.01.011
- Meier, B. P., Robinson, M. D., Gaither, G. A., & Heinert, N. J. (2006). A secret attraction or defensive loathing? Homophobia, defence, and implicit cognition. *Journal of Research in Personality, 40*, 377–394. doi: 10.1016/j.jrp.2005.01.007
- Morrison, M. A., & Morrison, T. G. (2002). Development and validation of a scale measuring modern prejudice toward gay men and lesbian women. *Journal of Homosexuality, 43*, 15–37. doi: 10.1300/J082v43n02_02
- Nagoshi, J. L., Adams, K. A., Terrell, H. K., Hill, E. D., Brzuzy, S., & Nagoshi, C. T. (2008). Gender differences in correlates of homophobia and transphobia. *Sex Roles, 59*, 521–531. doi: 10.1007/s11199-008-9458-7
- O'Donohue, W., & Caselles, C. E. (1993). Homophobia: Conceptual, definitional, and value issues. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 15*(3), 177–195. doi: 10.1007/BF01371377
- Parrott, D. J., Adams, H. E., & Zeichner, A. (2002). Homophobia: Personality and attitudinal correlates. *Personality and Individual Differences, 32*, 1269–1278. doi: 10.1016/S0191-8869(01)00117-9
- Schwartz, J. P., & Lindley, L. D. (2005). RESEARCH: Religious fundamentalism and attachment: Prediction of homophobia. *The International Journal for the Psychology of Religion, 15*, 145–157. doi: 10.1207/s15327582ijpr1502_3
- Shackelford, T. K., & Besser, A. (2007). Predicting attitudes toward homosexuality: Insights from personality psychology. *Individual Differences Research, 5*, 106–114.
- Steffens, M. C. (2005). Implicit and explicit attitudes towards lesbians and gay men. *Journal of Homosexuality, 49*, 39–66. doi: 10.1300/J082v49n02_03
- Steffens, M. C., & Wagner, C. (2004). Attitudes toward lesbians, gay men, bisexual women, and bisexual men in Germany. *Journal of Sex Research, 41*, 137–149. doi: 10.1080/00224490409552222
- Zeichner, A., & Reidy, D. E. (2009). Are homophobic men attracted to or repulsed by homosexual men? Effects of gay male erotica on anger, fear, happiness, and disgust. *Psychology of Men & Masculinity, 10*, 231–236. doi: 10.1037/a0014955
- Živanović, M., Đokić, T., Lazarević, Lj. B., Orlić, A. i Bjekić, J. (2014). Konstrukcija i empirijska provera Testa homofobije. *Primenjena psihologija, 7*, 581–598.

Prilog A
Tabele interkorelacija

Tabela A1

Matrica interkorelacija (Pearsonov koeficijent), muški subuzorak, n = 52

Mera	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Hskor	1													
EMO	.48**	1												
KOG	.55**	.90**	1											
POB	.66**	.58**	.69**	1										
IAT Muški stimulusi	-.08	-.03	-.11	-.14	1									
IAT Ženski stimulusi	-.10	-.12	-.10	-.08	-.07	1								
N	-.09	-.31*	-.28*	-.17	-.04	.01	1							
E	-.02	-.28*	-.15	-.11	-.07	-.17	.61**	1						
O	-.30*	-.34*	-.34*	-.57**	.05	.12	.11	.17	1					
A	-.16	-.06	-.03	-.01	.00	.04	.45**	.41**	-.07	1				
C	-.11	-.15	-.16	-.11	-.18	-.10	.54**	.34*	.07	.46**	1			
Zreli	-.16	-.03	-.09	-.24	-.04	-.09	.08	.08	.21	.23	.19	1		
Neurotski	.35*	.33*	.39**	.31*	.05	-.14	-.01	-.09	-.19	.15	.00	.50**	1	
Nezreli	.42**	.31*	.35*	.19	-.02	-.09	-.36**	-.22	-.11	-.20	-.21	.40**	.61**	1

Napomena. Hskor-test homofobije; EMO = afektivna dimenzija (CD-15); KOG = kognitivna dimenzija (CD-15); POB = dimenzija pobuđenosti (CD-15); N = neuroticizam; E = ekstraverzija; O = otvorenost; A = saradljivost; C = savesnost; zreli = zreli mehanizmi odbrane; neurotični = neurotični mehanizmi odbrane; nezreli = nezreli mehanizmi odbrane.

* $p < .05$. ** $p < .01$.

Tabela A2

Matrica interkorelacija (Pearsonov koeficijent), ženski subuzorak, n = 71

Mera	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Hskor	1													
EMO	.60**	1												
KOG	.57**	.93**	1											
POB	.53**	.76**	.77**	1										
IAT Muški stimulusi	.29*	.40**	.39**	.30*	1									
IAT Ženski stimulusi	.44**	.34**	.27*	.30**	.27*	1								
N	.16	.12	.14	.17	.04	.20	1							
E	-.06	.02	.02	.12	-.23	.10	.42**	1						
O	-.42**	-.12	-.14	-.17	-.12	-.16	-.07	.24*	1					
A	.07	.17	.16	.19	-.16	.12	.40**	.36**	-.17	1				
C	.21	.15	.14	.12	.07	.35**	.36**	.04	-.22	.32**	1			
Zreli	.06	.02	-.06	.15	-.12	.00	.01	.13	.29*	.06	-.04	1		
Neurotski	.11	-.10	-.10	-.03	-.14	-.11	-.15	-.05	-.15	.18	-.05	.35**	1	
Nezreli	.07	-.02	-.04	-.03	-.02	-.14	-.37**	-.15	.27*	-.34**	-.37**	.50**	.52**	1

Napomena. Hskor-test homofobije; EMO = afektivna dimenzija (CD-15); KOG = kognitivna dimenzija (CD-15); POB = dimenzija pobuđenosti (CD-15); N = neuroticizam; E = ekstraverzija; O = otvorenost; A = saradljivost; C = savesnost; zreli = zreli mehanizmi odbrane; neurotični = neurotični mehanizmi odbrane; nezreli = nezreli mehanizmi odbrane.

* $p < .05$. ** $p < .01$.

Ana Orlić

Faculty of Sport and Physical Education, University of Belgrade and Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Ljiljana B. Lazarević

Institute of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade

GENDER AS A MODERATOR IN PREDICTION OF HOMOPHOBIA

Studies indicate complexity of causes for occurrence and expression of homophobia, and indicate gender differences in its expression. However, studies that would investigate the relationship of known sources of homophobia, like implicit attitudes, personality, and defense mechanisms, are not available. The aim of this study is to investigate predictive validity of different factors like intensity of sexual attraction towards opposite sex, implicit associations related to homosexuality, personality, use of defense mechanisms in men and women, and to examine a moderating role of gender in prediction of homophobia.

Test of homophobia (H-25) was administered to a sample of 123 students. For assessment of the intensity of sexual attraction towards opposite sex we used Connotative Differential (CD-15), while for assessment of implicit attitudes the Implicit Association Test (IAT) was applied. Personality was measured with a short adjective scale for assessment of the Big Five, and defense mechanisms were assessed with the Defense Style Questionnaire (DSQ40).

Results of hierarchical regression analysis suggest that use of immature and less frequent use of mature defence mechanisms have influence on expression of homophobia in both sexes. In addition, findings indicate that the motivational aspect of sexual attraction towards opposite sex and rigid personality lead to stonger homophobia in man in comparison to women. Results support the hypothesis that homophobia can have different sources and functions depending of the sex of the person.

Keywords: homophobia, defense mechanisms, personality, implicit associations, gender differences